

معنای نام های ارمنستان و گرجستان

جواد مفرد کهلان، پژوهشگر اساطیر ایرانی از سوئد

آیا نام ارمنستان به معنی سرزمین جایگاه عقاب است؟

در مورد نامهای ارمنستان تا به حال به سه نظر سرزمین ماه (آرمای لویایی به معنی ماه)، سرزمین آهن (سرزمین استخراج آهن، هایاسا؟) و سرزمین عقاب را مطرح نموده ام: نام نیای اساطیری آرامنه یعنی هایک رابطه ای با هاو (پرنده) دارد. و آله (آره) در فرهنگ ایرانی را میشود به معنی عقاب گرفت. سائینی اوستا (سرزمین عقاب، سوئس استرابون) که در سمت ارمنستان یاد شده، بعلاوه اسطوره پرومتئوس و عقاب در قفقاز در این باب، در تأیید این نظر هستند. استرابون می گوید که سکاها در ارمنستان (ارمنستان اصلی، آرتساخ، قره باغ در مجاورت ماد) بهترین زمین ها را تصرف کردند و به نام خویش سکاشنه (سرزمین سکائیان) خواندند. در اینجا نام ارمنی آرتساخ بر گرفته از واژه آرتسیو (عقاب)، نام ارمن را با اره (آره، آله، عقاب) در زبانهای هندواروپایی پیوند می دهد.

هیئت باستانی آرداخونی متعلق به آرتساخ را نیز در زبانهای هندواروپایی می توان به معنی جایگاه شاهین گرفت. صورت سوخمبی (سوخمی) و سومخبی (سومخی) نام آرامنه در نزد گرجی ها را هم می توان بر گرفته از suwia(s)-kuemi زبان هیتی یعنی پرنده گشده (عقاب) گرفت.

تصویر تیگران بزرگ پادشاه ارمنستان در آغاز عهد رومیها با نقش دو عقاب بر تاجی که کنگره هایی شبیه پر دارد.

معنی نام مردم باستانی هایاسا در سمت ارمنستان:

این نام را در زبانهای هندواروپایی می توان به معنی مردم دارنده آهن معنی کرد:

ha: being, person

अयस् n. ayas iron

چون گفته میشود ذوب آهن در کوره‌ها در هزاره دوم پیش از میلاد شروع شد. در حدود ۱,۴۰۰ پیش از میلاد، از ساخته‌های آهنی در قلمرو هیتی‌ها در ارمنستان کنونی استفاده می‌شد که این موضوع به‌عنوان نخستین شواهد مصرف این عنصر در نظر گرفته می‌شود.

جزء آر در خود نامهای ارمن و ارمنستان نیز در سنسکریت معنی آهن می‌دهد و جزء من در زبانهای هندوایرانی به معنی فرد و خانوار است. در مجموع یعنی به همان معنی هایاسا یعنی مردم دارنده آهن:

आर n. Ara iron

मनु m. manu man

بنابراین نظر سابق من که نام ارمن را با استناد به آرما در زبان لویایی به ماه و خیر استرابون از ماهپرستی در مرزهای ایبری، به معنی مردم ماهپرست می‌گرفتم، کنار می‌رود.

استرابون سوای اینکه جایی از پرستش ماه در مرزهای ایبری سخن می‌راند و جای دیگر از سرزمین سوئیس (ماه یا دارندگان آهن) در جنوب غربی قفقاز یاد می‌کند. نظر به اینکه در عهد هیتیتها نواحی جنوب غربی ایبری

(گرجستان) محل مردم کاشکو (به زبان هورستانی یعنی ماهپرست) است. این مردم ماهپرست همسایه جنوب غربی گرجستان در کنار دریای سیاه بوده اند. ولی نام سوئیس در معنی دارندگان آهن متعلق به ارمن و ارمنستان است:

Sa-, Sanskrit prefix, meaning: "with".

अय m. n. aya (ayan) iron

به نظر می رسد نام گرجی آرامنه یعنی سُمخِی با نام سوئیس (سوئن، سوئنی، سائینی) آرامنه مرتبط بوده باشد.

معنی نامهای گرجستان:

در ویکیپدیای انگلیسی دو معنی ایرانی زیبا (از ریشه Gwj) و گرگ و معنی یونانی کشاورز را برای نام گرجی ها منظور کرده اند. از این میان معنی ایرانی زیبا برای آن جلب توجه می نماید چه به طور سنتی در آذربایجان زنان و دختران گرجی به زیبایی مشهورند و نام ایرانی کهن ورژن گرجستان را می توان به لغت اوستایی به معنی زنان زیبا و برگزیده گرفت. جالب است که ریشه نام کهن دیگر گرجستان یعنی کُلخیس (کول-ها) نیز در زبانهای هندواروپایی به معنی نجیب و زیبا و دلپذیر و برگزیده است. واژه گورگ-یوس/گورگ-یاس زبانهای اروپایی نیز که منشأ اصلی آن مشخص نشده، به معنی درخشان و زیبا آمده است. این کلمات سنسکریتی نیز نامهای کارتول و ویرک و ویرسهن گرجستان را به معنی سرزمین مردم خدای زیبا و درخشان نشان میدهند:

चटुल caTula adj. fine विरोक viroka m. Gleaming विरोक viroka m. Effulgence विरोक viroka m. Shining विरोक viroka m. The ray of light.

احتمال زیاد دارد ریشه و صورت واژه ایرانی گلعدار هم نیز همین واژه های گرج/گرج (خوشایند و دلپذیر) و گرز (دارای خوشایندی و دلپذیری) بوده است. گور-جایا در سنسکریت معنی محل زنان و خانواده زیبا و درخشان را می دهد:

गौर gaura adj. beautiful. गौर gaura adj. white. गौर gaura adj. brilliant. जाया jAyA f. woman. गय गया m. family.

نام آمازون‌های باستانی کنار جنوب شرقی دریای سیاه نیز به سنسکریت معنی زنان زیباروی را می‌دهد.

چنانکه گفته شد معنی گرگ را نیز از نام گرجی‌ها اراده کرده‌اند. در مقاله‌ای که در باب ارتباط نام گرگین میلاد (زیبای چهر خالق می/هئومه) هوم عابد ملقب به دارنده چشمان درخشان و هجیر (هئو-چیره، زیبا) آورده بودم به این همانی این‌ها رسیده بودم. ولی آنجا متوجه نشده بودم که گرگین معنی زیبا را هم می‌دهد. نام ایبری را با ویرک ربط داده‌اند ولی احتمال دارد ریشه دیگری داشته باشد که می‌تواند در این مورد مهم و تعیین‌کننده باشد. بسیار جالب است که نام ایبریا به صورت ایبه-رِیه در سنسکریت و اوستایی خانواده زیبا و با شکوه معنی می‌دهد. یعنی به همان معنی گئورگیه است.

به طور خلاصه معنی نامهای کهن گرجی‌ها یعنی کارچدوی، کارتولی، خالدان، ساکرولو، ویرژن (ورژن)، آمازون و ایبری جملگی در زبانهای سنسکریت، اسکیتی و اوستایی معنی قوم زنان زیباروی را می‌دهند:

karch (kart, gurj in kurdish): nice

कल्य adj. kalya (khalya) well, dyu (land)

कर adj. sakara having rays

warzh: nice, zan: women

आम adj. Ama fine, zon / zan (women)

The name Iberia also has the same meaning:

इभ m .ibha family

यर्य adj. Arya honorable